Guia del professorat

Primer cicle d'ESO

Modernisme i Renaixença

Les Històries del Palau Güell

Joan Antoni Güell López • Eusebi Güell i Bacigalupi • Isabel López Bru • Isabel Güell López

Antoni Gaudí i Cornet

Santiago Güell López • Claudi Güell López Josefina Güell López • Francesca Güell López

PALAU GÜELL ANTONI GAUDÍ

Diputació Barcelona

Continguts:

Jocs al Segon
Núria Fusté
Oriol Ripoll

Direcció del Palau Güell

Disseny gràfic:

Nice to meet you

Il·lustració:

Àlex Redondo

ÍNDEX

1. Presentació....4
   1.1. Introducció al Palau Güell
   1.2. El programa educatiu
   1.3. La guia
2. Una descripció del Palau Güell....6
   2.1. Façana principal
   2.2. Planta baixa: pas de carruatges
   2.3. Planta soterrània: cavallerissa
   2.4. Planta entresòl
   2.5. Planta noble
      2.5.1. Sales d'abans d'accedir al saló central
      2.5.2. Saló central
      2.5.3. Espais privats
      2.5.4. Passadís d'accés a la casa de la Rambla
   2.6. Planta dels dormitoris
   2.7. Planta sota coberta
   2.8. Terrat
3. El còmic....14
   3.1. Presentació
   3.2. Descripció del contingut de cada vinyeta
      3.2.1. Façana del carrer: Gaudí utilitza la pedra de la fàbrica d'en Güell
      3.2.2. Façana del carrer: l'au fènix de l'entrada
      3.2.3. Sala de confiança: els Jocs Florals
      3.2.4. Escala prinicipal i bilioteca: el vitrall de la senyera
      3.2.5. Pas de carruatges: l'Eixample
4. Proposta d'activitats per treballar a l'aula....20
   4.1. El simbolisme en el Palau Güell
   4.2. Tuits florals
   4.3. L'evolució de l'obra de Gaudí
5. Informació complementària....23
   5.1. Biografia d'Antoni Gaudí
   5.2. Biografia d'Eusebi Güell
   5.3. Biografia d'Isabel Güell
   5.4. Biografia de Joan Antoni Güell
   5.5. L'arbre genealògic de la família Güell
6. Bibliografia....28

1. Presentació

1.1. Introduccció al Palau Güell

El Palau Güell és un edifici construït per l'arquitecte Antoni Gaudí i Cornet entre el 1886 i el 1890, per encàrrec d'Eusebi Güell, un dels empresaris més rics i cultivats en aquella època, qui també va ser el seu mecenes.

La relació entre Antoni Gaudí i Eusebi Güell, que va ser d'admiració mútua, va donar l'oportunitat d'iniciar la seva trajectòria professional i de desenvolupar el talent artístic que el va caracteritzar.

Güell va fer un encàrrec molt precís a Gaudí: volia que la nova residència estigués adaptada a la vida domèstica i social d'una família nombrosa (el matrimoni, deu fills i més d'una dotzena de persones de servei) i molt ben considerada per la societat catalana

El Palau Güell destaca perquè és un dels edificis que, a escala mundial, se situa en l'origen de l'arquitectura *art noveau*. El palau és l'únic edifici de nova planta que Gaudí va poder acabar i el millor conservat, per no haver patit mai modificacions essencials. Per això, no és excessiu afirmar que es tracta de l'edifici més autèntic de Gaudí.

Des del 1945, l'edifici pertany a la Diputació de Barcelona, que n'ha fet possible la restauració, conservació i difusió. L'any 1984 va ser declarat Patrimoni Mundial per la UNESCO en reconeixement al seu valor universal excepcional.

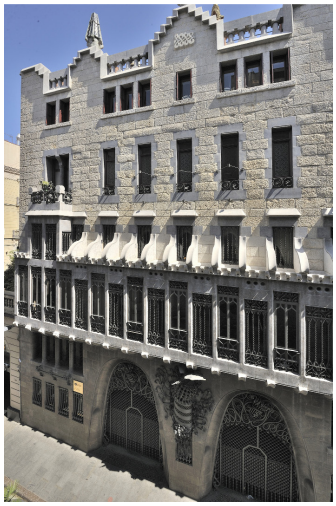

Façana principal
(©Montserrat Baldomà.
Diputació de Barcelona)

1.2. El programa educatiu

L'objectiu del programa educatiu del Palau Güell és donar a conèixer l'arquitectura de l'edifici i, alhora, la manera com vivia la família Güell i el personal que hi treballava durant els anys que el palau va romandre com a residència familiar.

El programa educatiu del Palau Güell, a diferència dels projectes educatius d'altres museus, explica els diferents espais i personatges que hi van viure d'una manera visual i innovadora: el còmic.

El còmic parteix d'històries escenificades que, més enllà del que s'hi explica, resulten una finestra que permet mostrar molt més sobre l'arquitectura, Gaudí i la família Güell del que estrictament es llegeix a les vinyetes.

El programa consta de tres etapes. En primer lloc, amb el còmic, a l'aula es treballa l'edifici i la vida musical i cultural de la família Güell i de la societat barcelonina de finals del segle XIX i començaments del XX.

En segon lloc, mitjançant una visita dinamitzada a l'edifici, s'aprofundeix en els continguts que, prèviament, s'han treballat a l'aula i es reconeixen els espais i les diferents situacions quotidianes que s'hi van viure.

Per últim, la guia proposa de fer unes activitats a l'aula. Entre elles, destaca l'elaboració d'un còmic personalitzat en el qual, a partir d'unes vinyetes on només es mostren els escenaris, l'alumnat presenta la seva història particular. La Direcció del Palau Güell farà una selecció d'aquestes vinyetes, segons criteris artístics, que serà exposada a les golfes del palau.

El programa educatiu del Palau Güell actualment és en fase pilot i per això es farà una avaluació posterior amb el personal docent que hi participi. Totes les aportacions seran benvingudes i valorades per incloure-les en el programa.

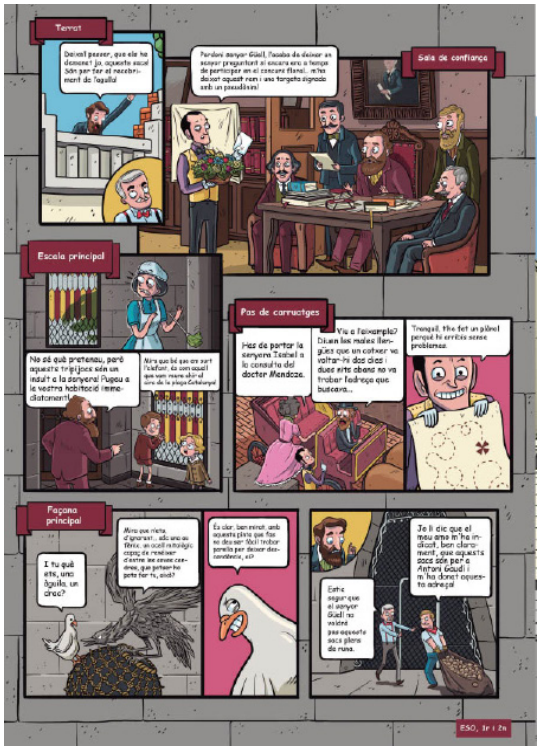

Imatge del còmic

1.3. La guia

Aquesta guia és un recurs educatiu adreçat al professorat. Proporciona el material educatiu per treballar abans i després de la visita. Ha estat elaborada per a un nivell de primer cicle d'ESO amb l'objectiu d'ampliar el coneixement sobre el Palau Güell a partir d'un tema transversal: l'arquitectura al palau, que es pot interpretar des de diverses disciplines. Cada docent, des de la seva especialitat, podrà seleccionar i adaptar les activitats i els continguts de la guia.

La guia es compon de quatre apartats. El primer està dedicat a explicar els espais del palau per tal que el professorat pugui introduir l'alumnat a l'edifici. A més, a la pàgina web del palau (www.palauguell.cat) es pot trobar un arxiu fotogràfic de suport.

El segon apartat descriu les vinyetes del còmic corresponents al primer cicle d'ESO. Es podrà llegir a l'aula per tal de preparar l'alumnat pel que veurà durant la visita dinamitzada.

En el tercer apartat es fa una sèrie de propostes per tractar, des de diverses vessants, el paper destacat que va tenir l'arquitectura al Palau Güell. Cada activitat té l'extensió d'un full, de manera que es pugui fotocopiar i repartir a l'alumnat.

La guia conté informació complementària, amb la biografia d'Antoni Gaudí i d'alguns dels membres de la família Güell, així com un arbre genealògic d'aquesta família.

2. Una descripció del Palau Güell

Gaudí va pensar tots els racons del Palau Güell en funció de la seva utilitat. Per això, és necessari conèixer l'edifici a fons per tal de destacar-ne a classe els trets més característics.

2.1. Façana principal

Al capdamunt de la façana del palau, construïda amb pedra calcària procedent de les pedreres que la família Güell posseïa al Garraf, apareix esculpit l'any 1888, any en què es va celebrar la seva inauguració amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona.

Els elements més singulars de la façana i que millor expressen la volguda ruptura de Gaudí amb l'arquitectura del passat són: la dimensió de les portes d'entrada, més grans que les habituals; i la doble obertura de façana en forma d'arc, que recorda la descripció d'una paràbola o d'un arc de catenària(basat en invertir la forma que s'obté en suspendre un tros de cadena pels extrems).

Les portes estan formades per una reixa de ferro forjat cargolat disposada de manera tal que permet veure l'exterior, alhora que protegeix l'interior de mirades externes.

Un altre treball en forja de la façana principal que cal destacar, tant per la seva elaboració com pel seu significat és: una au fènix sobre un casc i un escut, tots dos situats entre els dos arcs i envoltats de motius vegetals (plantes enfiladisses d'hibisc).

A la part fixa del cancell de forja que cobreix l'espai dels arcs es troben dues serps de cos recargolat que, en la part superior de cada porta, es converteixen en les lletres E i G (inicials d'Eusebi Güell, propietari del Palau Güell).

A la façana lateral de llevant, la més pròxima a la Rambla, el pintor modernista Aleix Clapés va pintar-hi un mural al fresc el 1892, actualment desaparegut, que representava l'Hèrcules buscant les Hespèrides, inspirat en el text de l'*Atlàntida* de Jacint Verdaguer. Eusebi Güell no va dubtar en escollir per al palau el màxim símbol nobiliari al seu abast, la imatge d'Hèrcules, el fundador mític de Barcelona.

L'obra d'aquest pintor també la trobem al saló central. Aquesta col·laboració de Clapés amb Gaudí s'entén no només per l'amistat que els unia sinó perquè també compartien la mateixa concepció artística.

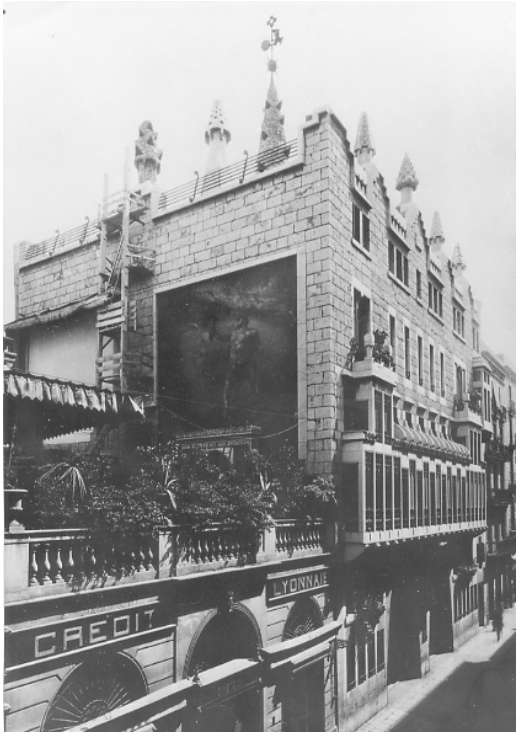

Façana llevant amb fresc d'Aleix Clapés, 1892. (F.E. Puig. Escudillers. ©Fons Biblioteca Nacional de España)

2.2. Planta baixa: pas de carruatges

El pas de carruatges va ser concebut com un tram privat del carrer o com un carrer interior del palau. La seva funció era la d'encotxar i desencotxar amb discreció i sense perill.

Tota la planta està pavimentada amb llambordes de fusta de pi melis per minvar el soroll dels cavalls i carruatges.

L'accés dels carruatges es produïa per la gran porta més pròxima a la Rambla.

Els dos passos de carruatges
(©Montserrat Baldomà.
Diputació de Barcelona)

2.3. Planta soterrània: cavallerissa

La planta soterrània del Palau Güell destaca per les voltes de sostre i per les columnes amb capitells fungiformes (amb forma de bolet), tots dos elements de maó d'obra vista.

Principalment, la seva funció és estructural (l'espai és la fonamentació de l'edifici) però també ho és d'higiènica. Gaudí va dissenyar un innovador sistema de ventilació, extraordinàriament efectiu, a través del pati i de les obertures que donen al carrer.

En aquest espai es van ubicar els estables, amb quadres individuals. Els cavalls hi accedien des de la planta baixa a través d'una rampa suau. El personal de servei podia utilitzar també una rampa helicoïdal (amb forma d'hèlix), molt pronunciada, que es troba pràcticament enmig de la planta.

El cotxer i el mosso de quadra disposaven d'una cambra en aquesta planta, on també es guardava la llenya, el carbó i la palla.

A la cavallerissa també hi havia un pou i una cisterna per emmagatzemar l'aigua de pluja.

Cavallerissa
(©Montserrat Baldomà.
Diputació de Barcelona)

2.4 Planta entresòl

Entre els dos carrerons de la planta baixa (pas de carruatges) hi ha una escala de pedra, procedent dels Pirineus.

Al capdamunt d'aquesta escala, al fons, hi ha un replà amb un vitrall inspirat en la senyera. A banda i banda, hi trobem dues portes: la de la dreta dóna accés al despatx del senyor Güell, una estança totalment separada de la resta d'espais del palau; i la de l'esquerra comunica amb el vestíbul de l'habitatge.

Vestíbul de l'habitatge
(©Montserrat Baldomà.
Diputació de Barcelona)

2.5 Planta noble

Alguns dels espais que es troben en aquesta planta van ser pensats per rebre-hi i acollir-hi les visites, així com per organitzar-hi diversos actes socials, molts d'ells relacionats amb la música i la cultura, altres van ser concebuts per a la vida personal de la família Güell.

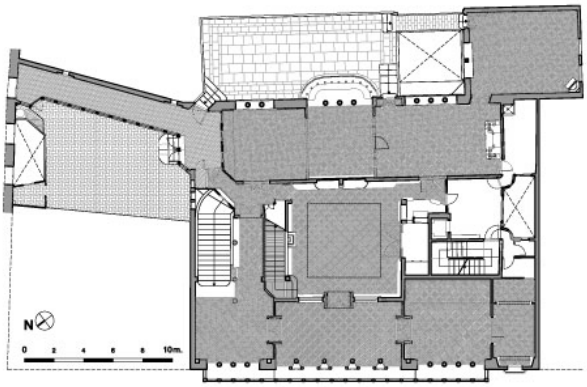

Plànol planta noble
(©Diputació de Barcelona)

2.5.1. Sales d'abans d'accedir al saló central

En pujar l'escala d'honor es troba el vestíbul superior o avantsala. Tot seguit la sala de pas (o dels passos perduts), amb una triple façana que augmenta la sensació d'amplitud a l'interior. A continuació, la sala de visites, on s'esperaven els convidats abans d'entrar al saló central. En darrer lloc, al fons, es troba la sala tocador per a les dones.

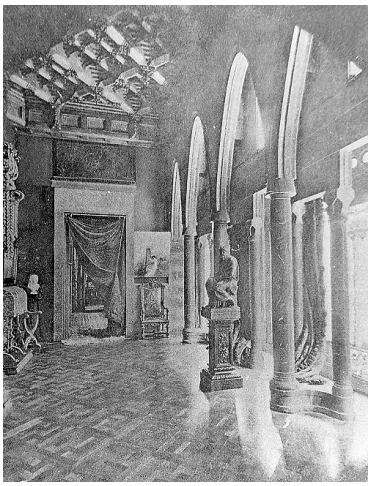

Sala dels passos perduts, 1892-1894
(©Fundació Institut Amatller d'Art
Hispànic. Arxiu Mas)

Sala dels passos perduts
(©Montserrat Baldomà.
Diputació de Barcelona)

2.5.2. Saló central

Des de la sala de pas s'accedeix al saló central a través d'una porta de fusta molt treballada, que inclou materials com ara conquilla i banya, amb requadres pintats a l'oli pel pintor Aleix Clapés.

Aquest saló està concebut, principalment, com a lloc de celebració d'actes socials i culturals. Pot esdevenir, però, lloc de culte religiós, ja que disposa d'una capella amagada rere unes portes, amb plafons pintats, també, per Aleix Clapés, que fan que el saló, en obrir-les, es converteixi en espai d'oració.

El saló sorprèn per la seva planta, relativament petita (de poc menys de 70 m2), i la gran alçària (17,50 m), que recorre tota la vertical de l'edifici, la qual acaba en una gran cúpula perforada que permet l'entrada de llum natural i que recorda una constel·lació.

Des de les diferents plantes del palau es pot veure i escoltar el que succeeix al saló, que n'esdevé l'eix vertebrador. Això aconsegueix donar protagonisme a la música, que arriba a tots els principals racons de la casa.

Al saló, Gaudí va disposar un petit replà, anomenat *miranda*, on se situaven els músics, en contacte visual directe amb la ubicació de l'orgue, dissenyat especialment per al palau, la qual cosa els permetia seguir l'organista.

Saló central amb instruments musicals
(©Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic. Arxiu Mas)

Cúpula saló central
(©Montserrat Baldomà. Diputació de Barcelona)

2.5.3. Espais privats

A l'altra banda del saló central, a tocar de la façana interior, es troba la sala de confiança o del piano que, amb la sala contigua, formen la sala d'estar. Només estan separades per un cancell de fusta d'estil àrab. Aquesta segona sala es caracteritza perquè disposa d'una tribuna, equipada amb un sofisticat sistema de persianes abatibles amb un enginyós mecanisme de ferro, i d'un banc de forma ovalada dissenyat per Gaudí.

La sala menjador, tercera sala comunicada amb les dues anteriors, presenta part del mobiliari original. En destaca la llar de foc que presideix l'estança que conté uns petits armaris revestits interiorment amb vidre sobre pa d'or, destinats, probablement, a guardar-hi licors. La llar de foc va ser projectada per l'arquitecte modernista Camil Oliveras, que ja havia treballat per a la família Güell en l'anterior residència: el palau de Fonollar.

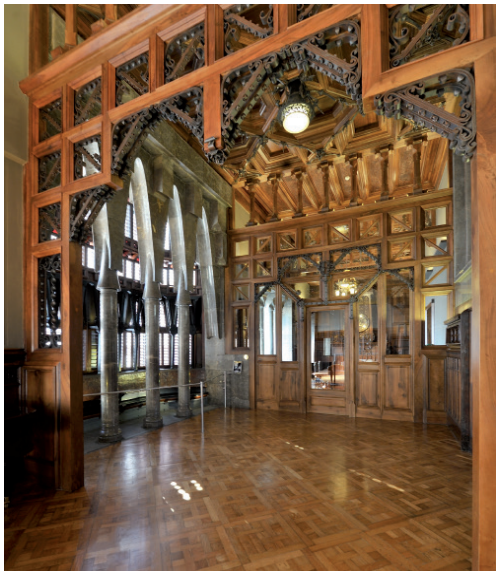

Sala de lectura. Al fons, menjador
(©Montserrat Baldomà. Diputació de Barcelona)

La terrassa de migdia, amb vocació de jardí, és un altre espai privat que, per tal de donar un mínim d'intimitat, és tancat amb una gelosia reticulada. S'hi pot accedir des de l'avantsala, des del menjador i des de la sala de billar.

Des d'aquest espai exterior es pot apreciar la façana posterior del palau. En destaca la gran tribuna, tancada amb persianes i coronada per un singular umbracle.

Façana pati de migdia
(©Montserrat Baldomà. Diputació de Barcelona)

2.5.4. Passadís d'accés a la casa de la Rambla

Aquest passadís comunicava el Palau Güell amb la casa que la família Güell tenia a La Rambla (edifici on es troba ubicat actualment el *Centro Galego*). Amb el temps, aquest corredor va esdevenir la sala d'exposicions de les obres dels fills d'Eusebi Güell i Isabel López.

Passadís entre 1888-1889
(©Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic. Arxiu Mas)

2.6. Planta dels dormitoris

Sobre la planta noble del palau es troba la planta destinada a la vida privada de la família Güell. És un conjunt de sales i d'habitacions on es devia desenvolupar la part més quotidiana de la vida familiar.

La sala de gineceu és una sala d'estar privada, que dóna accés als dormitoris, per la qual cosa es pot dir que fa la funció de vestíbul de la planta.

En direcció a la façana posterior miren: un dormitori, suposadament de les filles, el dormitori d'Isabel López i el d'Eusebi Güell, separats entre ells per dues portes.

En el dormitori d'Isabel López els capitells i els arcs estan embolcallats amb garlandes de capritxoses formes vegetals de ferro forjat i amb aplicacions de pa d'or, col·locades amb posterioritat a la inauguració del palau.

Annexades a les habitacions de la senyora López i del senyor Güell, hi ha dues petites llotges, des de les quals podien seguir els oficis religiosos que se celebraven al saló central, sense moure's de les seves estances.

Cap a la façana del carrer es troben: la sala d'estudi, el dormitori dels fills (sala de ponent) i el dormitori de la primogènita Isabel Güell. Algunes de les parets d'aquestes sales estaven folrades de teixit de pana provinent de la fàbrica tèxtil Colònia Güell, propietat de la família.

En aquesta planta, a l'ala oest, es troba la sala de bany, els lavabos i una darrera habitació que mira a la terrassa interior.

Estudi-dormitori d'Isabel Güell, a l'actualitat (©Montserrat Baldomà. Diputació de Barcelona) i el 1894 (©Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic. Arxiu Mas)

2.7. Planta sota coberta

En aquest pis s'ubicaven les funcions i les estances del servei, cosa que alguns crítics de l'època van descriure com a mostra d'imaginació, possiblement per no ser l'habitual.

El servei, integrat per més d'una dotzena de persones, disposava d'11 dormitoris, d'espais per rentar i planxar la roba, d'una cuina (comunicada amb el menjador, situat més avall, per un muntaplats). Els envans que configuraven els espais originals de la planta no han arribat als nostres dies i només se'n coneix la distribució mitjançant plànols antics.

El servei tenia accés a aquesta planta, directament des del carrer, mitjançant una escala de servei.

Planta sota coberta
(©Montserrat Baldomà. Diputació de Barcelona)

2.8. Terrat

Del terrat, al qual només accedia el servei, sobresurten 20 xemeneies (fumerals de les llars de foc i conductes de ventilació), amb els capellets transformats en elements escultòrics.

Gaudí va utilitzar la tècnica del *trencadís* en la decoració de la major part d'aquestes xemeneies (l'ornamentació d'algunes de les quals va ser reinterpretada el 1992) i la resta són d'obra vista.

Al mig del terrat es pot veure l'agulla cònica, que corona el palau. Emergeix 16 metres per damunt del terrat amb tres parts diferenciades: la cúpula, la llanterna (revestida amb pedra vitrificada procedent dels forns de calç) i el penell-parallamps, en el qual es troba la rosa dels vents, un ratpenat (associat a l'escut de Barcelona, símbol de catalanitat), una pandereta de ferro i una creu grega.

Terrat
(©Montserrat Baldomà. Diputació de Barcelona)

3. El còmic

3.1. Presentació

La visita de l'alumnat del primer cicle d'ESO posa l'èmfasi en el paper de l'arquitectura al Palau Güell.

El palau va ser pensat per ser la residència de la família Güell, però també per albergar esdeveniments socials i musicals. El Palau Güell és una obra de joventut de Gaudí en la qual va utilitzar tècniques com, per exemple, el *trencadís*, que també trobarem a les seves obres posteriors, com ara en la Casa Milà i el Park Güell, entre altres.

El còmic dedica una pàgina a l'arquitectura del palau. Per tal de poder aprofundir-hi en fer la lectura a l'aula, aquest document explica les seves vinyetes i inclou una sèrie de fotografies per conèixer millor l'edifici.

El còmic està pensat com una passejada per les diferents estances del palau, endinsant-s'hi des de les portes d'entrada. Per aquest motiu, la lectura està concebuda de baix a dalt. Però també, com cada vinyeta és independent, la lectura es pot emprendre des de qualsevol punt.

Es pot trobar la descripció de la resta de vinyetes a les guies corresponents, les quals es poden descarregar des de la pàgina web del palau (www.palauguell.cat).

Terrat

Deixa'l passar, que els he demanat jo, aquests sacs! Són per fer el recobriment de l'agulla!

Sala de confiança

Perdoni senyor Güell, l'acaba de deixar un senyor preguntant si encara era a temps de participar en el concurs floral... m'ha deixat aquest ram i una targeta signada amb un pseudònim!

Escala principal

No sé què preteneu, però aquests tripijocs són un insult a la senyera! Pugeu a la vostra habitació immediatament!

Mira que bé que em surt l'elefant, és com aquell que vam veure ahir al circ de la plaça Catalunya!

Pas de carruatges

Has de portar la senyora Isabel a la consulta del doctor Mendoza.

Viu a l'eixample? Diuen les males llengües que un cotxer va voltar-hi dos dies i dues nits abans no va trobar l'adreça que buscava...

Tranquil, t'he fet un plànol perquè hi arribis sense problemes.

Façana principal

I tu què ets, una àguila, un drac?

Mira que n'ets, d'ignorant... sóc una au fènix, un ocell mitològic capaç de renéixer d'entre les seves cendres, que potser ho pots fer tu, això?

És clar, ben mirat, amb aquesta pinta que fas no deu ser fàcil trobar parella per deixar descendència, oi?

Estic segur que el senyor Güell no voldrà pas aquests sacs plens de runa.

Jo li dic que el meu amo m'ha indicat, ben clarament, que aquests sacs són per a Antoni Gaudí i m'ha donat aquesta adreça!

3.2. Descripció del contingut de cada vinyeta

En aquest apartat trobareu la descripció de cada espai del còmic.

3.2.1. Façana del carrer: Gaudí utilitza la pedra de la fàbrica d'en Güell

El material bàsic de la façana és la pedra calcària del Garraf, que es troba polida o bé picada a punxó. A la façana, la línia que separa els dos tipus de pedra recorre un traçat irregular per tal d'integrar-se amb la façana de l'edifici veí.

La pedra calcària polida no es troba tan sols a la façana sinó també a l'interior de tot el palau.

En la façana del carrer sobresurten algunes xemeneies del terrat. Gaudí hi va utilitzar els següents materials: vidre, pisa (terracota esmaltada o envernissada), ceràmica (procedent de la fàbrica Pujol i Bausis d'Esplugues de Llobregat) i pedra (natural o vitrificada).

Pel que fa a l'agulla cònica, va aprofitar la pedra que sobrava dels forns del calç.

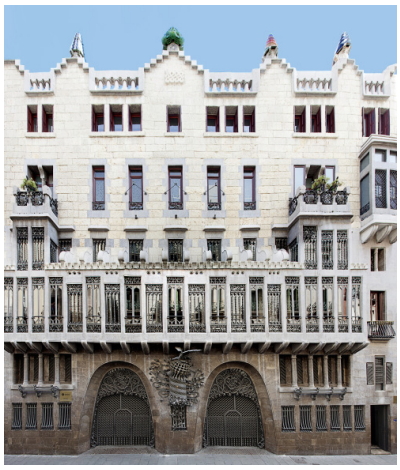

La façana principal del Palau Güell (@Gínger. Diputació de Barcelona)

Detalls del trencadís que revesteix una xemeneia del terrat (@Montserrat Baldomà.Diputació de Barcelona)

3.2.2. Façana del carrer: la Renaixença i l'au fènix de l'entrada

Al llarg del segle XIX Catalunya es va configurar com un país industrial. A l'especificitat cultural es va sumar un nou tret diferencial respecte a altres territoris de l'Estat espanyol: una economia i una societat diferents. Una Catalunya industrial contrastava amb una Espanya bàsicament agrària. L'impacte dels corrents culturals romàntics europeus va generar un desig de recuperació lingüística i cultural, que aviat va prendre el nom de la Renaixença.

La llengua catalana va reconquerir, a poc a poc, el seu estatus de llengua cultural. La Renaixença cultural va abastar tots els àmbits de creació i va travessar les diverses realitats socials. El nou marc econòmic i cultural va abocar la formació de corrents polítics propis. Federalisme, carlisme i proteccionisme van donar pas a l'eclosió política del nacionalisme, que es va produir a la fi de segle.

En aquest context van aparèixer un seguit de pensadors, intel·lectuals, escriptors, que van apostar per la recuperació de la llengua catalana com a llengua literària, alhora que es van interessar en redescobrir el passat medieval català. El 1879, el polític i periodista Valentí Almirall va fundar *el Diari català*, el primer diari publicat en català. L'any 1880 Almirall va fundar El Centre Català amb l'expressiu lema: "Catalunya i avant".

En l'àmbit literari va ser cabdal la poesia *Oda a la pàtria* (1833) de Bonaventura Carles Aribau, que va iniciar la Renaixença.

Eusebi Güell va treballar a favor del renaixement cultural i de la cultura catalana. Va presidir els Jocs Florals, el Centre Català i el diari catalanista *La Renaixensa*.

Gaudí sempre va compartir les inquietuds i els idealismes per Catalunya amb Eusebi Güell.

El pensament polític de Güell i de Gaudí es manifesta al Palau Güell a través de diversos elements simbòlics. Un d'ells és l'au fènix d'ales esteses que es troba damunt d'un casc i de l'escut de Catalunya.

El fènix és un ocell fabulós, originari d'Etiòpia, la llegenda del qual es relaciona amb el culte al Sol dels egipcis. L'aspecte general d'un fènix és el d'una àliga, però amb una grandària considerable. La llegenda del fènix afecta sobretot la mort i el renaixement de l'ocell. Per això, és l'únic de la seva espècie que no es pot reproduir com les altres aus. Quan sent arribar la fi de la seva existència, el fènix aplega plantes aromàtiques, encens i amom i hi fa una mena de niu. L'ocell cala foc a aquesta pira aromàtica i, de les cendres, en sorgeix un fènix nou.

L'au fènix va ser l'emblema del diari *La Renaixensa*, promogut per Eusebi Güell. Aquest animal era el símbol de la recuperació de la llengua i la cultura catalanes.

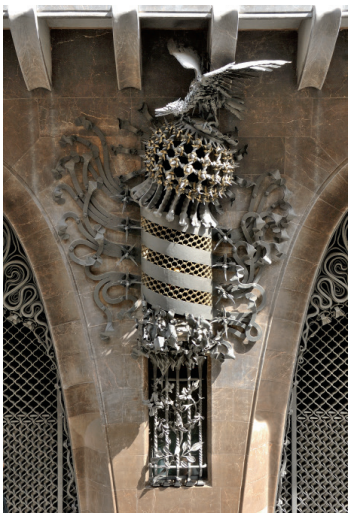

L'escut de Catalunya que presideix la planta baixa és coronat per un casc antic sobremuntat per l'au fènix d'ales esteses (@Montserrat Baldomà.Diputació de Barcelona)

3.2.3. Sala de confiança: els Jocs Florals

El Palau Güell va complir prou bé la comesa de ser un escenari de la vida social i cultural d'un dels homes més rics del país i també dels més cultivats. La vinyeta mostra Eusebi Güell, assegut al centre, a la sala de confiança de la planta noble, en una reunió al Consistori dels Jocs Florals de Barcelona del 1900, any en què va presidir el certamen.

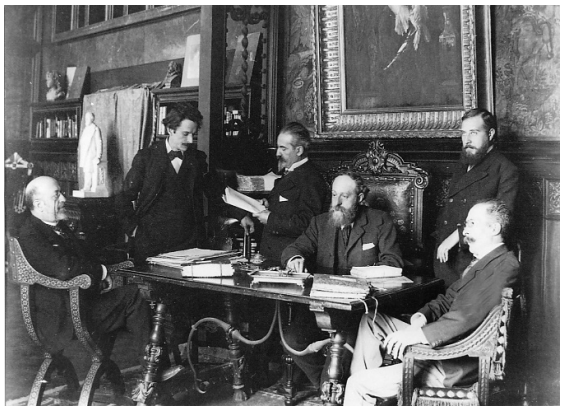

D'esquerra a dreta: L'escriptor i historiador Antoni Aulèstia, el compositor Enric Morera, l'escriptor Ramon Picó i Campamar, l'advocat i escriptor Claudi Planas i el polític i escriptor Joaquin Riera i Bertran (©Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic. Arxiu Mas)

3.2.4. Escala principal i biblioteca: el vitrall de la senyera

Un dels símbols que presideix l'entrada a la part noble del Palau Güell és el vitrall inspirat en la senyera que es troba a la planta entresòl, presidint l'escala principal i que rep la llum de la biblioteca d'en Güell.

Per la seva modernitat en l'execució podria ser obra del vitraller Antoni Rigalt (l'autor que posteriorment farà el vitrall del Palau de la Música), seguint les ordres de Gaudí o bé de Francesc Vidal i Jevellí (qui va fundar el Taller Indústries d'Art, que es va convertir en un centre de les arts aplicades on també hi va treballar Antoni Rigalt).

La planta baixa
(© Ginger. Diputació de Barcelona)

El vitrall amb la senyera
(©Ginger.Diputació de Barcelona)

Taller de fusteria d'Eudald Puntí
(©Càtedra Gaudí)

3.2.5. Pas de carruatges: l'Eixample

La Barcelona de mitjan segle XIX necessitava créixer fora de les muralles. Aquest creixement va ser fruit de l'expansió econòmica, l'increment de l'índex de nataliat i la modernització del transport. Després d'infinitat de revoltes populars i d'epidèmies, els estaments militars del govern van acceptar que el pla que envoltava Barcelona (l'emmurallada) deixés de ser d'interès militar.

L'ordre d'enderrocament de les muralles, el 1854, es va produir durant l'anomenat bienni progressista, un període liberal dins el cicle d'alts i baixos de la història espanyola.

Per un malentès administratiu, es va adjudicar a dues corporacions la responsabilitat de l'aprovació de l'Eixample: al Ministeri de Foment i a l'Ajuntament de Barcelona (qui va donar com a guanyador l'arquitecte Rovira i Trias amb un projecte radial). Enfrontats, el govern espanyol va aprovar el Pla Cerdà el 1859.

Els principis fonamentals del Pla Cerdà van ser de caire social: la llibertat, l'igualitarisme i el racionalisme de la ciència aplicat a la societat. Cerdà raona el perquè de l'illa quadrada no és un capritx sinó que és per evitar desigualtats socials. Les illes quadrades equilibren les condicions socials dels qui les habiten i permeten que els habitatges tinguin més llum. Però potser l'encert més gran va ser el de preveure els nous mitjans de transport i dissenyar els carrers de manera que tinguessin un mínim de 20 metres de distància entre ells.

El 4 de setembre de 1860, la reina Isabel II va col·locar solemnement la primera pedra de l'Eixample que Ildefons Cerdà havia projectat, tot i que els plànols inicials van ser modificats. Aquest procés de creixement es devia fer evident des dels terrats d'immobles relativament alts per a l'època, com el Palau Güell.

Els primers a traslladar-se a la zona de l'Eixample van ser els més benestants de la classe burgesa. Manuel de Gibert va ser el propietari de la primera casa construïda a l'Eixample, seguit pel doctor Mendoza, catedràtic de medicina, qui va haver d'assumir la pèrdua d'una bona part de la seva clientela, ja que els seus pacients no s'atrevien a anar fins a la seva consulta perquè els quedava massa lluny de casa.

L'Eixample es va construir en un espai urbà nou que va connectar els municipis del pla de Barcelona (Gràcia, Sant Gervasi de Cassoles, les Corts de Sarrià, Horta, Sants, Sant Martí de Provençals, Sant Andreu del Palomar i Sarrià). Aquest nou barri encara estava format majoritàriament per camps i l'únic sistema d'identificació era un pla provisional amb lletres i números. No va ser fins al 1866 que es va aplicar la proposta de nomenclàtor de Víctor Balaguer, el qual va aprofitar l'ocasió per presentar un grup de noms que recordaven una Catalunya pròspera i independent.

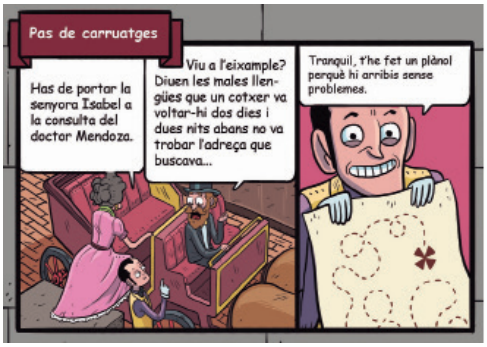

Visió aèria de l'Eixample en l'actualitat

4. Proposta d'activitats per treballar a l'aula

Les activitats següents permetran aprofundir en el coneixement del Palau Güell d'una manera original i distesa.

4. 1. El simbolisme al Palau Güell

El Palau Güell és ple de símbols representatius d'un moment històric, la Renaixença, i de la cultura catalana.

1. Feu una petita recerca per esbrinar el significat de cadascun dels símbols següents. Tots ells es troben en el Palau Güell, i els haureu de localitzar quan feu la visita:

- au fènix (forja de ferro),
- senyera (vitrall),
- ratpenat (forja de ferro),
- Macbeth, Hamlet i Rei Lear (en diferents vitralls), personatges d'obres de Shakespeare.

Solució: Descripció del simbolisme.

El moviment cultural i artístic imperant a Catalunya durant la construcció del palau és la Renaixença. S'exaltaven valors i ideals centrats en el nacionalisme, la llibertat i la justícia i el gust estètic pel passat medieval. Per aquest motiu al palau es poden trobar alguns d'aquests símbols:

- **au fènix:** és el símbol de la Renaixença, ja que reneix de les seves cendres com la cultura catalana.

- **senyera:** Eusebi Güell estava compromès amb el renaixement de la cultura i la llengua catalana. Va patrocinar diferents associacions o entitats i va ser un dels fundadors de la publicació *La Renaixensa*. En diferents llocs del palau es pot veure la senyera com a element decoratiu i identitari.

- **ratpenat:** segons una llegenda, un ratpenat va ajudar el rei Jaume I durant la conquesta de València. Per aquest motiu el ratpenat era a l'escut de Barcelona des de principis del segle XIX fins a part del segle XX.

- **personatges d'obres de Shakespeare** que trobem representats als vitralls. Durant la Re naixença es van traduir les obres de l'escriptor anglès en català. Això posa de manifest la voluntat de recuperar la cultura i la llengua catalanes.

Sala de visites:

- **Rei Lear:** rei britó preromà, protagonista de l'obra d'igual títol.
- **Bertram:** comte de Rosselló, protagonista de l'obra *All's well that ends well.*

Estudi-dormitori d'Isabel Güell:

- **Hamlet:** protagonista de la tragèdia *Hamlet*, príncep de Dinamarca.
- **Macbeth:** rei d'Escòcia, protagonista de la tragèdia Macbeth.

2. Quins elements simbòlics podem trobar en monuments i edificis de Barcelona representa tius de la Renaixença? On els trobem? Què representen?

Podeu començar la recerca per:

- Arc de Triomf,
- monument a Colom,
- façanes dels mercats de la Boqueria i Sant Antoni,
- façana de la Fundació Tàpies,
- Casa Ibarz.

Solució: Elements que es poden trobar a diferents monuments modernistes:

- **Arc de Triomf:** la indústria (representada per una roda dentada) i l'agricultura (amb una branca d'olivera i un gotim de raïm).

- **monument a Colom:** la representació de Catalunya, Aragó, Castella i Lleó (hi posa el nom).

- **façanes dels mercats de la Boqueria i Sant Antoni:** ratpenat.

- **façana de la Fundació Tàpies** (antiga Editorial Montaner i Simon): Dant Alighieri, Cervantes i Shakespeare.

- **Casa Ibarz:** Mercuri (es representa per un barret amb ales, un jove cobert amb una capa i un barret amb ales, pot anar calçat amb unes sandàlies amb ales i pot portar un caduceu, una vara amb dues serps entrellaçades i ales a la part superior).

4.2. Tuits florals

Eusebi Güell, un ciutadà molt implicat en la defensa de la llengua i la cultura catalanes, va ser el president del consistori dels Jocs Florals. Aquest certamen literari potser encara el celebreu pels volts de Sant Jordi a la vostra escola o institut, i per això us proposem:

1. Feu una recerca per esbrinar l'origen dels Jocs Florals. Responeu les preguntes següents:

   a. En què consistien?
   b. Qui els va instituir i quan?
   c. Quins premis s'atorgaven?

2. Instaureu els Tuits Florals al vostre centre: un certamen literari modern en què els textos presentats tinguin una extensió màxima de 140 caràcters (extensió màxima d'una piulada).

   a. Concreteu-ne les bases per participar-hi especificant normes de presentació, categories, premis…
   b. Poseu-los en pràctica, celebreu-los, i feu un recull dels guanyadors, que podeu publicar al bloc o pàgina web del centre.

4.3. L'evolució de l'obra de Gaudí

El tema de la recerca que us proposem és l'evolució de l'obra de Gaudí.

1. Busqueu informació i ordeneu cronològicament les obres de Gaudí.

2. Feu una breu fitxa tècnica de cada obra (us les podeu repartir per grups).

3. Construïu un eix cronològic gegant a l'aula on anireu situant les fotos de les diferents obres, de més antigues a més modernes, i la fitxa tècnica de cadascuna.

4. Compareu les diferents obres de Gaudí. Podeu guiar-vos amb les qüestions següents:
   a. Quins elements arquitectònics apareixen ja des del principi de la seva obra?
   b. Quins elements va incorporant amb el pas del temps?
   c. Quins elements que defineixen el Modernisme com a moviment artístic es repeteixen en l'obra de Gaudí?

5. Redacteu un informe on quedin recollides les qüestions analitzades a l'apartat anterior i d'altres que us hagueu pogut plantejar vosaltres. (No es tracta de respondre separadament les preguntes sinó d'integrar-ne les respostes dins d'un text ben redactat).

5. Informació complementària

5.1. Biografia d'Antoni Gaudí

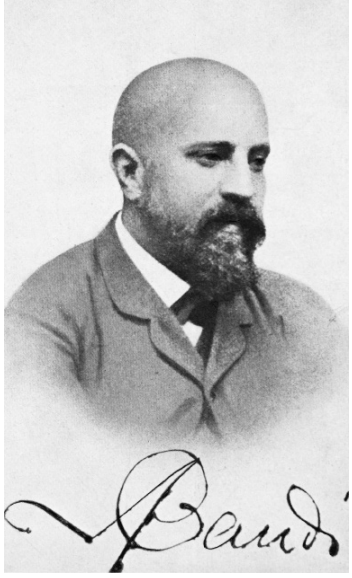

Antoni Gaudí
(©Museu Comarcal Salvador Vilaseva de Reus)

Antoni Gaudí i Cornet (terres del Baix Camp, Tarragona, 1852 - Barcelona, 1926) provenia d'una família de calderers. Va passar la seva infància a Tarragona i posteriorment es va traslladar a Barcelona per estudiar arquitectura. Va compaginar l'estudi amb la realització de treballs de col·laboració amb altres arquitectes, molt sovint feines de delineant.

L'any 1878 va realitzar una vitrina de ferro i vidre per a la guanteria Comella del carrer d'Avinyó de Barcelona (botiga actualment desapareguda). Aquesta vitrina va ser exhibida a l'Exposició Universal de París (1878). Quan Eusebi Güell va visitar l'exposició li va cridar l'atenció la bella vitrina de Comella. De tornada a Barcelona, l'industrial va anar a la botiga del carrer d'Avinyó a preguntar-ne per l'autor i, ben aviat, Güell i Gaudí es van conèixer. S'iniciava una relació professional que duraria quaranta anys.

Fruit d'aquesta relació, Gaudí va poder fer:

- els mobles per a la capilla-panteón del *Palacio de Sobrellano a Comillas*,
- el Park Güell,
- la Cripta de la Colònia Güell (i el mobiliari),
- els Cellers Güell,
- el Palau Güell (i el mobiliari),
- els Pavellons de la Finca Güell.

La bellesa i l'originalitat de les seves obres es basa en: una imaginació desbordant; una recerca incansable de perfecció, amb una gran dedicació; una sensibilitat pels detalls i una gran passió per la feina.

Al caràcter artesanal de les seves creacions i a la seva admiració per la natura (en la qual va trobar una font d'inspiració inesgotable que projectà en les seves construccions) s'afegeix la simplicitat de les seves formes i la gran qualitat dels materials que va utilitzar, així com una innovadora concepció de l'espai.

Gaudí, amb el seu estil personal, va crear obres úniques dotades d'un simbolisme i una espiritualitat molt marcats.

En l'obra de Gaudí, a grans trets, es poden diferenciar dues etapes. En un primer període, durant el qual es va inspirar en l'art oriental i en el corrent neogòtic, té com a obres principals:el Palau Güell, els Pavellons de la Finca Güell, que ja hem esmentat com a obres fruit de la relació entre Gaudí i Güell, però també pertanyen a aquesta primera etapa:

- la Casa Vicens,
- el Col·legi de les Teresianes a Barcelona.

I, fora de Catalunya:

- el *Capricho de Comillas (C*antàbria),
- el *Palacio Episcopal de Astorga* (Lleó),
- la *Casa de los Botines* —també anomenada casa Fernández y Andrés (Lleó).

La segona etapa, de maduresa, coincideix amb l'eclosió a Catalunya del modernisme, i representa la superació definitiva de qualsevol referència als estils historicistes i la consecució d'una plàstica i unes formes estructurals pròpies, és a dir, allò que més tard es coneixerà com a estètica gaudiniana.

Són d'aquesta època:

- la Cripta de la Colònia Güell,
- la Torre Bellesguard,
- el Park Güell,
- la Casa Batlló,
- la restauració de la Catedral de Mallorca,
- la Casa Milà,
- la Sagrada Família (última obra iniciada per l'arquitecte i en la qual es va concen traren exclusiva a partir del 1918).

Gaudí va morir l'any 1926 a conseqüència d'un fort cop que li donà un tramvia mentre creuava distret un carrer de Barcelona.

5.2. Biografia d'Eusebi Güell

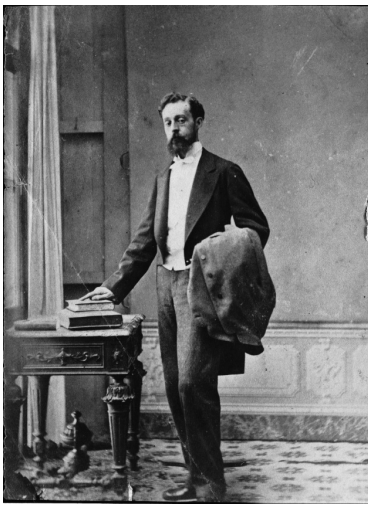

Eusebi Güell. 1870
(©Güell de Sentmenat)

Eusebi Güell i Bacigalupi (Barcelona, 1846 - 1918) va ser polític, empresari i mecenes de les lletres i de les arts. Va rebre una sòlida formació en dret, economia i ciències a Barcelona, França i Anglaterra. Ben aviat, el seu pare el va associar a la direcció de les empreses. L'any 1871 es va casar amb Isabel López i Bru, filla dels marquesos de Comillas, amb qui va tenir deu fills.

A més de continuar els negocis i les indústries que va heretar del seu pare, va fundar una fàbrica de panes a Santa Coloma de Cervelló: la Colònia Güell, model d'organització obrera del seu temps.

Per la seva vinculació amb els Comillas, Eusebi Güell, va tenir càrrecs en el consell del *Banco Hispano-Colonial,* la *Compañía de Tabacos de Filipinas,* la *Compañía de los Caminos de Hierro del Norte de España,* el *Crédito Mercantil,* la *Compañía Transatlántica i* el *Banco Vitalicio de España*. Va fundar la companyia de ciment Asland (*Compañía General de Asfaltos y Portland Asland*) , amb plantes a la Pobla de Lillet i a Montcada i Reixac.

No és pas casualitat, doncs, que un home de tanta envergadura social i econòmica fos convidat a accedir a la política. Va ser regidor i diputat provincial, va participar molt activament en la política catalana. Va ser el president del Centre Català, fundat per Valentí Almirall. Quan el Centre Català es va escindir, va formar part de la Lliga Regionalista. El 1900 va presidir els Jocs Florals de Barcelona i va ser un dels fundadors de la publicació periòdica *La Renaixensa*.

Com el seu pare, va invertir en agricultura, al Garraf i a la serra de Prados, dedicant-se principalment a la vinya. L'aspecte que el va diferenciar més del seu progenitor va ser el mecenatge.

Eusebi Güell va morir el 1918, a la casa del Park Güell, projecte fallit, on només es van construir dues cases, a una de les quals es va traslladar a viure el 1910.

5.3. Biografia d'Isabel Güell

Isabel Güell i López (1872-1956) va ser la filla gran del matrimoni Eusebi Güell i Isabel López. Juntament amb la seva germana Maria Lluïsa, va ser una de les filles que va treure més profit de les relacions culturals de la família. Isabel va començar a viure al Palau Güell quan ja havia fet els setze anys i hi va gaudir d'un dormitori-estudi propi, moblat per Gaudí amb un tocador molt original. Va estudiar i compondre música amb notable encert. També va ser com una segona mare dels germans petits fins el 1901, quan va abandonar la residència familiar en casar-se amb Carles de Sentmenat, marquès de Castelldosrius.

Isabel Güell
(©Bertran de Caralt)

5.4. Biografia de Joan Antoni Güell

Joan Antoni Güell i López (1874-1958), va ser el primer baró i hereu del matrimoni Eusebi Güell i Isabel López. Quan es va traslladar al Palau Güell era un adolescent. Va completar els estudis de Dret a Cambridge i, en tornar a Barcelona, va esdevenir polític (va ser alcalde de Barcelona entre el 1930 i el 1931), empresari i un important col·leccionista d'art. Aquesta afició va néixer precisament al palau, on va ordenar i exposar les col·leccions de ceràmiques, vidres, ferros vells, vestits antics, gravats, que compartia amb els germans.

Joan Antoni Güell
(©Arxiu Fotogràfic de Catalunya)

5.5. L’arbre genealògic de la família Güell

Eusebi Güell Bacigalupi (1846-1918) — Lluïsa Isabel López Bru (1851-1924)

Isabel Güell López (1872-1956)

M. Lluïsa Güell López (1873-1933)

Joan Antoni Güell López (1874-1958)

Cristina Güell López (1876-1957)

Eusebi Güell López (1877-1955)

Claudi Güell López (1879-1918)

Santiago Güell López (1883-1954)

Francesca Güell López (1885-1976)

Josefina Güell López (1887-????)

Mercè Güell López (1889-1954)

6. Bibliografia

- GONZÁLEZ, Antoni; LACUESTA, Raquel; BALDOMÀ, Montserrat (fotografia). *Palau Güell - Gaudí. Itinerari de visita. Barcelona*. Diputació de Barcelona. 2013.

- GONZÁLEZ, Antoni, LACUESTA, Raquel; BALDOMÀ, Montserrat (fotografia). *El Palau Güell.Una obra mestra d'Antoni Gaudí*. Barcelona. Diputació de Barcelona. 2013.

- LUNA, Gonçal. BAYÉS, Pilarín (Il·lustració). *Petita història d'Ildefons Cerdà. Barcelona*. Editorial Mediterrània. 2009.

- PERMANYER, Lluís. *L'Eixample 150 anys d'història*. Barcelona. Viena Edicions. 2008.

- SUBIRACHS, Judit. *L'escultura del segle XIX a Catalunya: del romanticisme al realisme*. Judit Subirachs. Publicacions de l'abadia de Montserrat. Biblioteca Abat Oliva. 1994.

- VALLÈS, Tina. BAYÉS, Pilarín (Il·lustració). *Petita història del Palau Güell.* Barcelona. Barcelona. Editorial Mediterrània. 2011.

Web:

- Art públic. Ajuntament de Barcelona: http://w10.bcn.cat/APPS/gmocataleg_monum/CapitolAc.do?idioma=CA&codiCapitol=5

Annex

Activitats per treballar a l'aula
Material fotocopiable

El simbolisme al Palau Güell

El Palau Güell és ple de símbols representatius d'un moment històric, la Renaixença, i de la cultura catalana.

1. Feu una petita recerca per esbrinar el significat de cadascun dels símbols següents. Tots ells apareixen al Palau Güell, i els haureu de localitzar quan feu la visita:

- au fènix (forja de ferro),
- senyera (vitrall),
- ratpenat (forja de ferro),
- Macbeth, Hamlet i Rei Lear (en diferents vitralls), personatges d'obres de Shakespeare.

2. Quins elements simbòlics podem trobar en monuments i edificis de Barcelona representatius de la Renaixença? On els trobem? Què representen?

Podeu començar la recerca per:

- Arc de Triomf,
- monument a Colom,
- façanes dels mercats de la Boqueria i Sant Antoni,
- façana de la Fundació Tàpies,
- Casa Ibarz.

Tuits florals

Eusebi Güell, un ciutadà molt implicat en la defensa de la llengua i la cultura catalanes, va ser el president del consistori dels Jocs Florals. Aquest certamen literari potser encara el celebreu pels volts de Sant Jordi a la vostra escola o institut, i per això us proposem:

1. Feu una recerca per esbrinar l'origen dels Jocs Florals. Responeu les preguntes següents:

   a. En què consistien?
   b. Qui els va instituir i quan?
   c. Quins premis s'atorgaven?

2. Instaureu els Tuits Florals al vostre centre: un certamen literari modern en què els textos presentats tinguin una extensió màxima de 140 caràcters (extensió màxima d'una piulada)

   a. Concreteu-ne les bases per participar-hi especificant normes de presentació, categories, premis…
   b. Poseu-los en pràctica, celebreu-los, i feu un recull dels guanyadors, que podeu publicar al blog o pàgina web del centre.

L’evolució de l’obra de Gaudí

El tema de la recerca que us proposem és l’evolució de l’obra de Gaudí.

1. Busqueu informació i ordeneu cronològicament les obres de Gaudí.

2. Feu una breu fitxa tècnica de cada obra (us les podeu repartir per grups).

3. Construïu un eix cronològic gegant a l’aula on anireu situant les fotos de les diferents obres, de més antigues a més modernes, i la fitxa tècnica de cadascuna.

4. Compareu les diferents obres de Gaudí. Podeu guiar-vos amb les qüestions següents:
   a. Quins elements arquitectònics apareixen ja des del principi de la seva obra?
   b. Quins elements va incorporant amb el pas del temps?
   c. Quins elements que defineixen el Modernisme com a moviment artístic es repeteixen en l’obra de Gaudí?

5. Redacteu un informe on quedin recollides les qüestions analitzades a l’apartat anterior i d’altres que us hagueu pogut plantejar vosaltres. (No es tracta de respondre separadament les pregun tes sinó d’integrar-ne les respostes dins d’un text ben redactat).

PALAU
GÜELL

ANTONI GAUDÍ

Diputació
Barcelona